

Încercarea de a depăși mușatismul

La numai o lună după ce a girat cu prestigiul său debutul unui nou dramaturg (Ion Ciurdaru: *Ne naștem o singură dată*), Teatrul Național din Tîrgu Mureș ne propune un alt nume nou: acela al regizorului Tudor Chirilă.

Titanic Vals e astăzi un examen dificil pentru un regizor și, cu atât mai mult, pentru un regizor aflat la primul lui pas în cariera artistică. Pe de o parte, piesa e arhicunoscută, aproape banalizată prin o intensă circulație la toate nivelurile, inclusiv al teatrului de amatori, încît ascunde în fiecare replică o capcană a rutinei. Pe de altă parte, Tudor Mușatescu face în primul rînd figură de umorist, mai exact de... mușatist (autor de „mușatism”¹). Satira sa, cîtă e, și omenia sa sentimentală par azi rarefiate de vreme, istoricizate: ele au scăpărat în ciocnire cu alte contexte istorice și culturale; spectatorul actual poate pretinde mai mult de la teatru.

Îată însă că Naționalul tîrgumureșean a avut ideea, trebuie să recunoaștem, ademenitoare, de a asocia acestui text „bătrîn” prospețimea de viziune și sensibilitate a unui interpret foarte tînr.

Titanic Vals, la Tîrgu Mureș, este un spectacol făcut cu imaginație și cu umor, cu inteligență și cu simpatie, dar și cu o

anumită cruzime juvenilă în receptarea lumii piesei. Desigur, pe alocuri, lipsa de experiență e perceptibilă, dar spectacolul atestă din partea tînrului regizor cel puțin două calități imediat verificabile — bun simț artistic și o modernă originalitate. Tudor Chirilă nu-și propune cu orice preț să arunce în aer tradiția spectacologică a comediei și să creeze un Tudor Mușatescu nemaiimaginat de nimeni. Fără a contrazice linia generală a textului, doar prin mici reduceri operate și prin schimbarea unor accente, încercarea sa de a ieși din rutină se arată, în bună măsură, încununată de succes. Concursul scenografului (Dan Potra), al autorului comentariului muzical (Dumitru Buzoianu) și, desigur, al echipei de actori (distribuită, cel mai adesea, excelent) la realizarea intențiilor regizorale este benefic în multe secvențe ale spectacolului.

Originalitatea lecturii lui Tudor Chirilă constă, în primul rînd, în relativa estompare a mesajului tradițional al piesei (lecția omeniei calde, înțelepte și modeste care triumfă împotriva ambițiilor și lăcomiei burgheze), în favoarea unui studiu obiectiv, uneori crud, asupra dialecticii vieții familiei burgheze. Se renunță la sentimentalitate, se atenuază nota de mică patriarhalitate autohtonă interbelică, pe care o consideram cu toții definitivă pentru dramaturgia noastră din epocă. Se caută în schimb semnificații mai generale, comunicabile modernității noastre. Tabloul evoluției social-umane a personajelor piesei e elocvent: de la existența gregară, promiscuă, dizgrațios-mizeră din actul întâi, la opulența burgheză, ostentativă, dar nemulțumită doar cu ostentația, orientată spre un nou scop, înainte vreme nici măcar visat: puterea. Iar de aici, în finalul actului al treilea, orizontul se deschide spre simbolistica modernă a parabolei social-politice și morale. În urma faimosului „discurs” în care Spirache a cerut alegătorilor să nu-l aleagă (cu efectul contrar știut), personajul va apărea în scenă într-o togă romană și încununat — personificare a artei oratoriei; el își ține ultimul discurs în fața familiei, pe jumătate demagogic, pe jumătate ironic-obidit, după care fiii săi îl despoaie de togă, însușindu-și-o și împărțindu-și-o, în timp ce Spirache, redus

Anton COSMA

(Continuare la p. 82)

TITANIC VALS de TUDOR MUȘATESCU • TEATRUL NAȚIONAL DIN TÎRGU MUREȘ • Data premierei: 7 ianuarie 1988 • Regia: TUDOR CHIRILĂ • Scenografia: DAN POTRA • Distribuția: VASILE VASILIU (Spirache); SMARA MARCU (Dacia); LIVIA DOLJAN (Chiria-chița); CRISTINA PARDANSCHI (Sarmisegetuza), MARINELA POPESCU (Gena); DAN GLASU (Traian); EDUARD MARINESCU (Decabal); CORNEL RĂILEANU (Dinu); VLAD RĂDESCU (Stamatescu); CONSTANTIN SĂSĂREANU (Nercea); ALEXANDRU FĂGĂRAȘAN (Procopiu); IOLANDA DAIN (Vecina); ANCA OPRIȘAN (Servitoarea).

leagă exact de îndepărtarea — trecătoare — de ideea adoptată. Este vorba despre unele îngroșări, despre anumite insistențe pe un gest, pe detalii de mișcare, de fizionomie, insistențe ce nu subliniază valoarea expresivă, ci, mai curînd, sună pleonastic. Ne gîndim, de exemplu, la forța de sugerare pe care o dobîndește preocuparea abia schițată, parcă involuntară a unuia dintre martori, de a nu-și prăfui costumul elegant în care e îmbrăcat (care costum și-a avut „partea lui de vină” în desfășurarea evenimentelor) și, prin contrast, efectul supărător (concretizat în distragerea atenției spectatorului de la esențial) pe care îl produce ticul altui personaj (aranjarea stăruitoare a curelei de la pantaloni), tic plauzibil, de altfel, dar excesiv repetat (și concretizat). Toate aceste rezerve (și, desigur, exemple se mai pot da) țin, însă, de capitolul detaliilor. Detalii ce merită a fi revizuite tocmai pentru că tonul general este cu mult deasupra.

O misiune deloc ușoară a revenit, în spectacol, și interpreților celor doi anchetatori. Deloc ușoară, pentru că era necesară conturarea unei individualități, a unei conflictualități proprii fiecăruia din-

tre personaje, fără a se umbri problema principală a piesei, nedeplasînd, nici un moment, centrul ei de interes. Confruntării dintre anchetatori și martori i se alătură o confruntare — de alt tip, dar poate și mai gravă — între cei doi reprezentanți ai legii, între principiile lor, reflectînd deosebirea de vîrstă (biologică, dar mai cu seamă profesională). Acest al doilea plan conflictual este **revelat cu claritate** — dar și cu necesara surdina, pentru a evita producerea unor distorsionări — de Dan Dobre (precis în nuanțe, în figurarea semnificațiilor, investigînd personajul în adîncime, cu înțelegere, dar fără indulgență) și de George Tudor (autor al unui portret cald, sincer, înzestrat cu forță de comunicare; un reproș se cere formulat, totuși, referitor la tentația „dramatizărilor” exprimate prin rictus).

Al șaptelea martor, singurul care a reacționat omenește în fața violenței, dar singurul care se consideră vinovat de a nu fi reușit să împiedice crima, este conturat cu linii exacte (doar puțin prea insistente), cu emoție (doar uneori prea „învolburată”) de Melania Niculescu.

Cristina DUMITRESCU

(Continuare de la p. 65)

Bădilă — „Contemporanul”, 25 martie 1983; *Liana Cojocaru* — „Lucașfărul”, 28 martie 1983; *Szöcs István* — „Utunk”, 25 martie 1983; *Miruna Ionescu* — „Suplimentul literar-artistic al Școlii tineretului”, 27 martie 1983; *Marian Popescu* — „România literară”, 31 martie 1983; *Tania Radu* — „Flacăra”, 1 aprilie 1983; *Victor Petre* — „Vatra”, 4/1983; *Ion Cocora* — „Tribuna”, 14 aprilie 1983 și 21 aprilie 1983; *Victor Parhon* — „Vatra”, 4/1983; *Ileana Berlogea* — „Contemporanul”, 17 iunie 1983; *Marian Popescu* — „România literară”, 23 iunie 1983; *Dumitru Chirilă* — „Familia”, iunie 1983; *Ileana Berlogea* — „Contemporanul”, 21 octombrie 1983; *Valentin Silvestru* — „România literară”, 25 septembrie 1986; *Dinu Kivu* — „Contemporanul”, 26 septembrie 1986; *Margareta Bărbușă* — „Informația Bucureștilui”, 4 octombrie 1986; *Ileana Lucaciu* — „Săptămîna”, 10 octombrie 1986; *Miruna Ionescu* — „Suplimentul literar-artistic al Școlii Tineretului”, 11 octombrie 1986; *Aurelia Boriga* — „Școlia tineretului”, 12 noiembrie 1986; *Nicoleta Gherghel* — „Lucașfărul”, 22 noiembrie și 6 decembrie 1986; *Adrian Popescu* și *Liana Cojocaru* — „Viața studentescă”, 26 noiembrie 1986; *Ion Calton* — „Vatra”, 11/1986.

(Continuare de la p. 79)

la condiția cea mai mizeră și insignifiantă (sugerată prin vestimentația sumară-deplorabilă, amintind de cămășoala soloasă a tînărului Decebal de la începutul comediei), trece la „munca de jos”, ca dădacă a nepotului. O prea mare libertate acordată inițiativei interpreților sau o insuficientă gîndire asupra unității spectacolului permite unele tendințe divergente în jocul actorilor (în genere, inspirat și alert); în vreme ce Cristina Pardanschi (Miza) caută valențele dramatice ale rolului, Vasile Vasiliu (Spirache) e ispitit de cele bufe, Smara Marcu (Dacia) face un bun rol conform tradiției, Constantin Săsăreanu (avocatul Nercea) evoluează, în final, spre carnavalesc, Vlad Rădescu își caricaturizează personajul (Stamatescu), iar Dan Glasu (Traian), Livia Doljan (Chiriachița), Marinela Popescu (Genă) și Eduard Marinescu (Decebal) nuanțează moderat linia tradițională a personajelor lor. Din fericire, micile divergențe nu compromit ideea regizorală, care se afirmă biruitoare în finalul parabolic.

Spectacolul se constituie într-un act de atestare a profesionalității unui nou regizor, Tudor Chirilă, confirmînd, pe de altă parte, încă o dată, valoarea trupel de actori țirgumureșeni.